

УДК 394(477.74 – 14):316.77

ВІД «ХОРОТА» ДО ФЕЙСБУКА: ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ БАЛКАНСЬКИХ ЕТНІЧНИХ ГРУП БУДЖАКА).

Анотація: У статті розглядається еволюція соціальної комунікації, як одне з необхідних умов існування етнічних груп. Для прикладу вибрані конкретні соціально-мовні комунікації з етнічної специфікою і яскравим колоритом, що мали місце у минулих сторіччях, таке як хорота (різновид посиденьок). А також сучасна система міжлюдських спілкувань – Фейсбук.

Ключові слова: Буджак, балканські етнічні групи, соціальна комунікація, хорота, фейсбук.

Одне з необхідних умов існування етнічних груп є соціальна комунікація. З моменту зародження етносу і до теперішнього часу в системі міжлюдського спілкування найважливіша роль відведена вербальній комунікації на природній мові в ряду різних комунікативних зв'язків, що підтримують будь-яку спільність людей, особливо в етнічній традиції [2, с. 5].

Мова як знакова система є оптимальним засобом вираження людського мислення і засобом спілкування. Вона служить умовою виникнення багатьох соціальних організмів, в тому числі і етнічної спільності, для якої мова має особливе значення [6, с. 26]. Міжособистісна мовна комунікація завжди – соціальна взаємодія, діалог. Беручи участь в мовній комунікації, людина висловлює судження і сприймає слова, висловлені іншими людьми.

Прикладом такої соціальної мовної комунікації з етнічною специфікою і яскравим колоритом в Буджаку є – хорота. Хорота (урота, орота і т.п.) [8, с. 16] в перекладі з болгарської означає одну з різновидів посиденьок. Таку етнічну специфіку визначає історико-етнографічний регіон в якому функціонує даний комунікаційний феномен.

Буджак в етнографічному плані являє собою регіон з певними особливостями [1, с. 105]. Головна з яких – його багатонаціональність. На даний момент в українському Буджаку проживає понад 10 національностей. При цьому жоден з народів не складає більшості. Підвищена кількість болгар, молдаван, гагаузів, росіян (липован, старовіри) і навіть є поселення албанців [10]. Інтерес для мого дослідження представляють балканські етнічні групи, які включають в себе болгар, гагаузів та албанців.

Вихідці з Балкан або «Задунайські переселенці» [4, с. 56] протягом більш ніж 200 річного існування не тільки зберегли свою етнічну приналежність, а також цілісний комплекс етнічної культури. В даному комплексі соціальної комунікації відведена значна частина, за допомогою неї простежується нерозривний зв'язок культури з побутом, з господарською діяльністю людей, а також регламентація часу на відпочинок і розваги.

Таким чином, «хорота» якраз виступає як раз тим часом на відпочинок і являє собою систему взаємозв'язків, обміну інформацією, яка дозволяє отримати практично одночасний доступ до соціально значущих аспектів життя населення.

Хорота – це особливий вид посиденьок на вулиці, часто після роботи увечірній час. Участь в яких брали жінки, де обговорювалися побутові, культурні питання села. Загальносільські питання вирішувалися на «сходці». До участі в сходці допускалися тільки чоловіки – глави сімей. Проходив сход, як правило, на площі перед церквою (Мегдан). Де вирішували проблеми зовнішньої торгівлі, розподілу і перерозподілу земель, будівництва громадських будівель, встановлювали терміни випасу худоби і розглядали інші стратегічні господарсько-економічні та правові питання. З приходом румунської влади сходка була замінена виборчої посадою примаря (рум. голова села), потім з встановлення в Бессарабії радянської влади їх замінив голова сільради. Таким чином, потреба в колективній раді відпала. Тому з середини 50-х рр. ХХ ст. «на хорота» беруть участь вже і чоловіки.

Виходять «на хорота» кварталами або «махалою». Махала (від тур. Mehalla) – квартал балканського міста або села. Термін увійшов у вжиток в результаті османського адміністративно-політичного і соціально-культурного впливу. У разі села махала, як правило, населена представниками однієї сім'ї або роду (слав. Рѣме, алб. Fis) [5]. В основному, всі села Буджака мають лінійне розташування і розбиті по квадратах. Але навіть при такій градації кожна махала мала свою назву. Якщо село поліетнічному, то Махалу поділяються за етнічним принципом. Наприклад, в с. Каракурт мешкають албанці, болгари і гагаузи, в с. Кубей – болгари і гагаузи, відповідно так і називаються їх частини. У більшості бессарабських сіл (н-р: с. Виноградівка, Тарутинський район) існує «Циганська махала – бол.», «Чінгеняйска махала - гаг.» Циганська сторона, хоча роми вже давно не проживають в цих населених пунктах. У селах з моноетнічній населенням назву Махали давали по певним ландшафтним особливостям.

У балканських традиціях вулиця була простір для сакрального, обштинного збору. Календарна обрядовість може служити підтвердженням цього факту. Оскільки значний масив основних дій свята чи обряду відбуваються на вулиці (піперуда, германчо, масниця (болг. – пашпаліга)), включаючи ритуальну трапезу (курбан).

Збір на посиденьки був свого роду ритуалом. Жінки обов'язково після робочого дня міняли фартух і хустку (бол. і гаг. – касінка), чоловіки одягали головний убір (болг. і гаг. паралія, ковпак). Вибір місця обумовлювався наявністю великої лави. Тому жителі намагалися змайструвати велику і зручну лаву і облагородити свою ділянку перед будинком. Господарі перед чиїм будинком частіше збиралася хорота вважалися шанованими в селі, а їхній будинок добротним. У деяких місцях існує принцип вибору місця по старшинству, вулиця збирається у найстаршої жінки. Спектр обговорюваних питань варіювався від приватного до глобального. Торкався всіх сфер життя і відбивав потреби населення.

З початку 90-х років ХХ століття поширення інформаційних і комунікаційних технологій набуло всеосяжного масштабу, при цьому швидкість їх поширення перевищила всі допустимі очікування [11, с. 55]. В системі міжлюдського спілкування міцно влаштувався Інтернет. Він вийшов за рамки своєї утилітарно-споживчої функції і перетворився в один з активно розвинутих видів комунікації [13, с. 72].

Таким чином сформувався віртуальний простір. Він часто підмінюється поняттям кіберпростір, який характеризується циркуляцією електронних даних і здійсненням процесів електронної комунікації. Найважливішим соціальним результатом багато хто вважає створення і формування глобальної комунікаційної системи [12, с. 242]. Ця комунікаційна система привела до появи соцмереж. Сутність яких полягала не в імітації реального світу, а в використанні Інтернету в якості зручного засобу комунікації. Інтернет-комунікація дає можливість для спілкування без кордонів, проте саме в соціальних мережах, однією з важливих характеристик яких є закритість, людина знову опиняється в межах так само, як це було, коли вона була частиною великого національної держави або села. А наявність кордонів завжди сприяє становленню ідентичності [9, с. 235]. Це явна трансформація. Якщо на Хорота не було потрібно доказ ідентичності, вона визначалася мовою, на якому ти говориш або Махалу на якій ти перебуваєш, то у віртуальному просторі ідентичність потрібно репрезентувати.

Репрезентація етнічності в сервері соціальних мереж виражається в створенні віртуальних етнічних спільнот. Вихідцями з Балкан були створені такі групи в ВК: «Болгары Бессарабии» [14], «Информационный портал БОЛГАР УКРАИНЫ» [15], «GAGAUZLAR – Гагаузы», «Албанцы Украины» [16]. Подібні групи існують і в Однокласниках і Фейсбуці. Бути підписаним на ці групи означає вказати свою ідентичність. Найчастіше вихідці з поліетнічних сіл підписані на всі ці групи (мешканці с. Каракурт). Потрібно звернути увагу на назву, це свого роду код, який показує на актуалізацію ідентичності на різних рівнях: етнічному, локальному, соціальної або професійної.

Більший інтерес для даного дослідження представляють групи створені за регіональним принципом: «БОЛГРАД», «@@@@ _____ Старые Трояны _____ @@@@» [18], «Криничное: культура, история, современность» [19] і т.п. Такого роду групи в основному з закритим обмеженим доступом. Вступати в них можуть виключно жителі даного села. Заявки на вступ відправляються адміністратору групи. Тепер уже почесний статус визначається не наявністю лави, а створенням і управлінням сторінки.

Розділ обговорення обов'язкова структурна одиниця, що дозволяє розширити свою аудиторію за рахунок залучення нових членів, це

найбільш інформаційний і комунікативний сегмент має на увазі обмін думками з питань, які викликають, пошук рідних і близьких, збір коштів, прохання про допомогу, питання торгівлі і бартеру, інформація про різні форми дозвілля і цікавих заходах. Тобто масив інформації досить великий і в той же час ідентичний первинної соціальної комунікації «Хорота». У розділі обговорення, часто порушуються теми «Хто ти за національністю?». У групі «Албанці України» викладено питання: «Хто буде вчити своїх дітей говорити на албанському?», Який отримав 100% позитивні відповідь.

У кожній з цих груп на стіні, де кожен може викласти будь-яку інформацію висить стаття з енциклопедії «Історія міст і сіл». Таким чином адміністратори намагаються зацікавити історією рідного краю учасників групи (в основному Фейсбук і Однокласники). Так як ВК розрахований на молоду аудиторію багато представлено на стіні анонсів про майбутні заходи: футбол, КВК, зустріч випускників, фестиваль і т. п.

З огляду на особливості етнологічної науки і поняття соціології на прикладі балканських етнічних груп Буджака можна виділити три покоління: покоління бабусь і дідусів (старість), покоління батьків (зрілість) і покоління дітей або молоді (молодість). Згідно соціально-психологічного аналізу відносин між поколіннями, провів Кінгслі Девіс, різниця між поколіннями становить 20-30 років [3, с. 364]. Зразковий такий соціологічний розподіл поколінь має на увазі і А. І. Власова.

Аналіз груп в соцмережах показав, що крім етнічного та регіонального сюжету важлива ще й вікова категорія. Найбільш активні в ВК школярі і студенти, в Фейсбуці - основна аудиторія від 30 років, в Однокласниках – від 40 років. При чому цільова аудиторія Однокласників, рідше Фейсбуку періодично виходять «на Хорота», щоб повторно або повторно обмінятися отриманий з соцмереж інформацією.

Зіставляючи вищезгадані дані можна зробити висновок, що з появою Інтернету соціальний феномен «Хорота» трансформувався, вийшов на нову віртуальну платформу, помінявши цільову аудиторію, але при цьому не втративши специфіки.

FROM «HOROTA» TO FACEBOOK: THE TRANSFORMATION OF SOCIAL COMMUNICATION (ON THE EXAMPLE OF THE BALKAN ETHNIC GROUPS OF BUDJAK)

The article examines the evolution of social communication as one of the essential conditions for the existence of ethnic groups. For example, selected specific social and linguistic communications with ethnic specificity and vivid coloration that took place in past centuries, such as goodness (a kind of hometowns). And also the modern system of interpersonal communication - Facebook.

Keywords: *Budzhak, balkan ethnic groups, social communication, horota, facebook.*

Список використаної літератури

1. Алесандри Л. Н. Бессарабия и бессарабский вопрос / Леонид Николаевич Алесандри. – М.: Государственное издательство, 1924. – 105 с.
2. Арутюнов С. А. Язык. Культура. Этнос./ С. Арутюнов, А. Багдасаров, В. Белоусов. –М.: Наука, 2004. – 234 с.
3. Гнатенко П. И. Идентичность: философский и психологический анализ / П. Гнатенко, В. Павленко. – К.: Арт. Пресс, 1999. – 465 с.
4. Державин Н. С. Болгарские колонии в России. – София, Държавна печатница, 1914. – 293 с.
5. Ермолин Д. С. «В нашем селе три веры»: современная конфессиональная ситуация в с. Жовтнево (Каракурт) Одесской области / Д. С. Ермолин // Электронная библиотека Музея антропологии и этнографии им. Петра Великого (Кунсткамера) РАН <http://www.kunstkamera.ru/lib/gubrikator/07/978-5-88431-264-7>
6. Козлов В. И. Динамика численности народов: Методология исследования и основные факторы – М.: Наука, 1969. – 267 с.
7. Колесник В. А. Словник лексичних балканізмів, зафіксованих у болгарських переселенських говірках/ Валентина Колесник // Одеська болгаристика. – 2005-2006. – Вип. 3-4. – С. 103-132.
8. Колесник В. А. Специфика болгарских говоров юга Украины / Валентина Колесник // Славянский альманах. – Николаев, 1999. – С. 13-17.
9. Мартынов Д. С., Мартынова Н. А. Дискурсивные аспекты

- этнической идентичности в интернете // Вестник СГУ-ТиКД. – 2012. – № 2(20). – С. 233-238.
10. Национальный состав украинской части Буджака. Всеукраинская перепись населения 2001 года
  11. Птицына С.С. Теория сетевого общества М. Кастельса: теоретико-социологический анализ
  12. Социальные идентичности в динамике институционального и самоорганизационного // Романенко С. В. Пространственное конструирование идентичности / С. Ровенко. – Одесса: ВМВ, 2013. – С. 241-256.
  13. Стоянова Г. Репрезентация этничности в социальных сетях: конструирование реальности и идентичности (на примере этнических групп Одесщины) / Г. Стоянова // Постфактум: историко-антропологические студии. – 2013. – № 1 – С. 72-83.
  14. https://vk.com/besarabski_bulgari
  15. <https://vk.com/club31504383>
  16. <https://vk.com/gagauziya>
  17. <https://vk.com/club4895664>
  18. <https://vk.com/club3280432>
  19. <https://www.facebook.com/groups/376187982818793/about>